

Crna Gora
daruje

2019

IZVJEŠTAJ O DOBROČINSTVU

 CHARLES STEWART
MOTT FOUNDATION

 catalyst

 Rockefeller
Brothers Fund
Philanthropy for an Interdependent World

Uvodne napomene/opšti pregled

Filantropija u Crnoj Gori bilježi pozitivan rast i povećanje doniranog iznosa tokom godina još od kada je započeto njeno praćenje 2013. godine. 2019 godine, zabilježeno je značajno povećanje broja slučajeva i malo smanjenje zabilježenog iznosa. Iako je procijenjeni iznos bio neznatno manji, ukupan procijenjeni donirani iznos iznosio je preko 6 miliona eura, što je bilo više nego 2017. godine, kada je taj visoki iznos donacija po prvi put procijenjen.

Najaktivniji i najdarežljiviji tip darodavaca u 2019. godini bio je poslovni sektor, sa povećanom aktivnošću. Uprkos padu udjela vrijednosti, procenat iznosa darivanog od strane poslovnog sektora ipak je premašio udjele ostalih donatora.

851

broj zabilježenih slučajeva

6,6 miliona €

procijenjena vrijednost donacija

10,7 €

prosječna donacija po građaninu

2%

smanjenje u poređenju sa 2018.

44% povećanje u poređenju sa 2018.

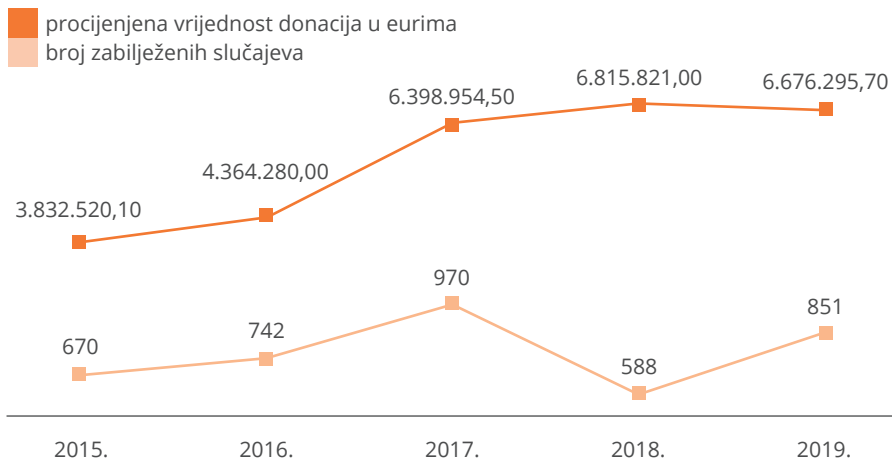
Po prvi put od 2015. godine, podrška marginalizovanim grupama bila je u fokusu pomoći donatora u 2019. godini. Institucije su primile najveći procenat donacija, dok su grupe korisnika najčešće pružale podršku lokalnim zajednicama. Neznatan pad zabilježen je u učestalosti davanja prema neprofitnim organizacijama, dok je darivanje državi ojačano.

Što se tiče transparentnosti doniranih vrijednosti, ona je neznatno opala u poređenju sa 2018: informacije o vrijednosti donacija bile su dostupne u pristupačnim izvorima za 44,1% svih zabilježenih slučajeva donacije.

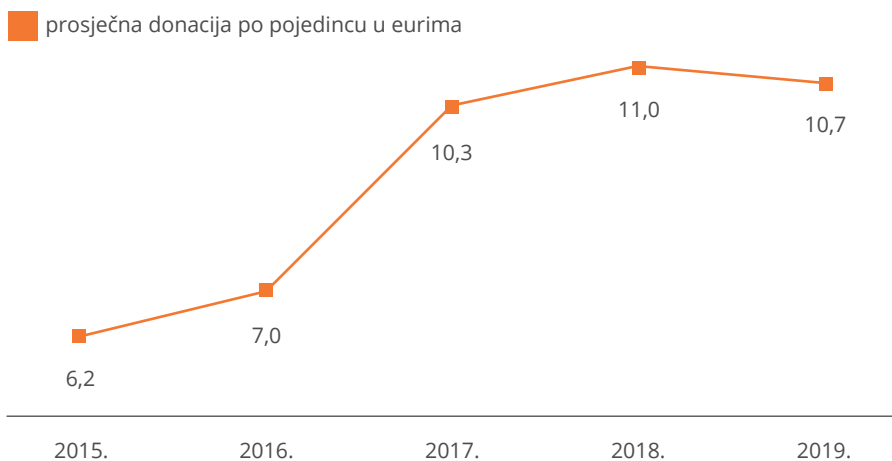
Vrijednosti donacija - u eurima

6.676.295,70	procijenjeni iznos
4.102.617,90	zabilježeni iznos

Procijenjeni iznosi - trendovi

Prosječna donacija po pojedincu

Nivo davanja

Aktivnost donatora pokazala je porast u 2019. godini, sa ukupno 851 zabilježenih slučajeva donacija. Procjenjuje se da je više od 6.6 miliona eura donirano u Crnoj Gori, što čini povećanje od 2,0% u poređenju sa prethodnom godinom.

Geografska raspodjela davanja

Podaci pokazuju da je u 2019. godini najveći procenat slučajeva donacije bio usmjeren na Centralnu Crnu Goru (38,8%), što je označilo nastavak trenda započetog prije dvije godine. Bilo je smanjenja aktivnosti donatora prema Sjevernoj Crnoj Gori, sa zabilježenih 25,4%, dok je isti nivo pomoći usmjeren prema Južnoj Crnoj Gori (30,7%). Ova raspodjela pomoći bila je ista od 2017. Pomoć koja je poslata u nekoliko regiona u zemlji smanjena je 2019. U isto vrijeme, crnogorski donatori bili su zainteresovani za pružanje podrške slučajevima u drugim zemljama podjednako kao i prethodne godine.

Donatori

Što se tiče učestalosti podrške, poslovni sektor bio je najaktivniji donator 2019. godine, sa povećanim procentom slučajeva doniranja u poređenju sa 2018. Procenat slučajeva doniranja od strane građana neznatno je opao, zauzevši drugo mjesto po aktivnosti, dok su pojedinci zadržali svoj nivo aktivnosti. Uloga privatnih fondacija nije se promijenila od prethodne godine; međutim, mješoviti donatori su učestvovali rjeđe.

Što se tiče donirane vrijednosti, uprkos značajnom smanjenju udjela poslovnog sektora, ovaj tip donatora nastavio je da bude rangiran kao prvi. S druge strane, građani i pojedinci su iskusili povećanje procenta doniranog iznosa u poređenju sa 2018.

U poređenju sa prethodnom godinom, dijaspora je bila manje aktivna, ali je procenat doniranog iznosa koji je došao iz dijasporice bio veći u 2019.

Oblasti

U 2019, oblast sa najviše podrške bila je pomoć marginalizovanim grupama, sa povećanim procentom slučajeva donacije. Slijede podrška zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju i smanjenju siromaštva, sa padom procenta zabilježenih slučajeva u zdravstvenoj zaštiti i povećanjem za obrazovanje. Smanjenje siromaštva je nastavilo da dobija podršku uz isti nivo učestalosti kao u 2018. Djelokrug drugih oblasti sa manje podrške ostao je širok.

Primaoci

Rangiranje ključnih subjekata primaoca ostalo je isto, uz neka kolebanja u procentima zabilježenih slučajeva. Najveća podrška bila je usmjerena na institucije, pojedince/porodice i neprofitne organizacije. Lokalne i nacionalne vlasti ostvarile su mnogo manji udio.

**Davanja
neprofitnim
organizacijama**

Neprofitne organizacije imale su smanjenje od 2,1% kod slučajeva primljenih donacija u poređenju sa 2018. Podrška marginalizovanim grupama nastavila je da bude oblast sa najviše podrške kroz rad neprofitnih organizacija. Najaktivniji donator prema neprofitnim organizacijama u 2019. godini bio je poslovni sektor, sa povećanjem procenta slučajeva donacije.

Davanja državi

Podaci pokazuju da su davanja državi imala povećanje od 3,8% zabilježenih slučajeva u poređenju sa prethodnom godinom. Ako razložimo brojeve, vidjećemo da je raspodjela podrške bila takva da su donatori jačali svoju aktivnost prema institucijama, dok je procenat slučajeva donacija za lokalne/nacionalne vlasti zabilježio blagi pad. Poslovni sektor ostao je najaktivniji donator što se tiče davanja državi; a što se tiče oblasti, obrazovanje je bilo prioritarna tema za podršku države u 2019.

Efekti davanja

Jednokratna podrška nastavila je da bude dominantan oblik podrške u 2019. Udio zabilježenih slučajeva koji su dati u formi strateške podrške bio je znatno niži. Zapaža se da su slučajevi strateške podrške uglavnom bili u formi opreme, dok je jednokratna podrška uglavnom obezbjeđivana u formi nabavki/potrošnog materijala.

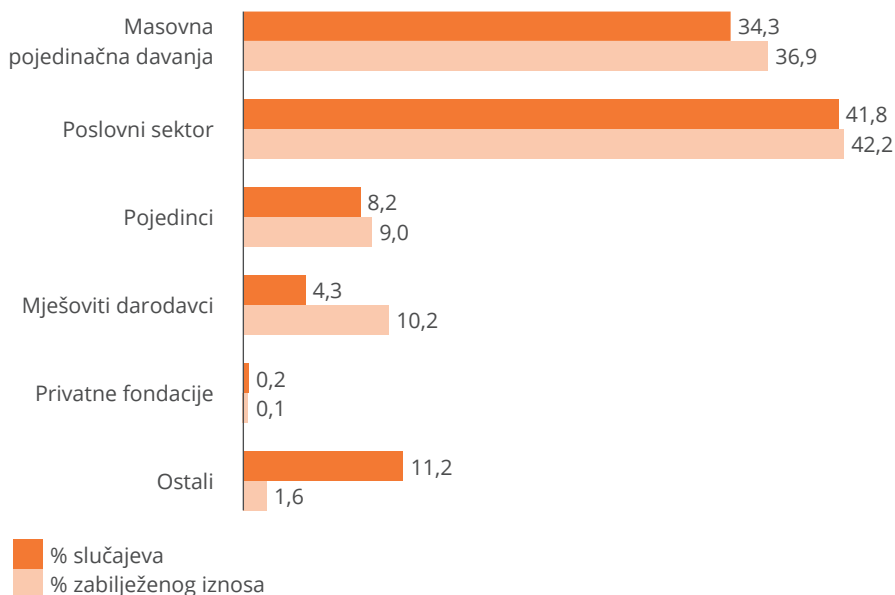
Korisnici

Spisak korisničkih grupa kojima je pružena podrška promijenio se u 2019. Lokalne zajednice i ljudi sa invaliditetom ostali su dvije grupe korisnika kojima je pruženo najviše podrške. Kod ljudi u ekonomskoj potrebi primijećeno je povećanje, dok je podrška usmjerena na ljude sa zdravstvenim problemima opala. Dakle, ova dva korisnika su zamijenila mjesta na spisku. Brojne druge grupe korisnika bile su prisutne u manjem procentu –neke grupe su donatori primijetili, dok su se druge ponovo pojavile nakon jednogodišnje pauze.

**Transparentnost
podataka**

Od svih slučajeva donacija, njih 44,1% ponudilo je informacije o njihovoj novčanoj vrijednosti, što čini blagi pad u transparentnosti podataka u poređenju sa prethodnom godinom.

Darodavci

Zabilježeni slučajevi (%)	2017.	2018.	2019.
Masovna davanja pojedinaca	34,1%	↗ 36,9%	↘ 34,3%
Poslovni sektor	38,4%	↘ 36,4%	↗ 41,8%
Pojedinci	10,9%	↘ 7,5%	↔ 8,2%
Zabilježeni iznos (%)	2017.	2018.	2019.
Masovna davanja pojedinaca	23,7%	↘ 10,8%	↗ 36,9%
Poslovni sektor	54,1%	↗ 70,8%	↘ 42,2%
Pojedinci	2,7%	↗ 5,9%	↗ 9,0%

Ključne tačke

Nivo aktivnosti darodavaca povećan je u 2019. Zabilježeno je ukupno 851 slučajeva donacija, što je značajan skok od 44,7% u poređenju sa 2018. Procijenjeni i zabilježeni iznosi su blago opali. Uopšte, uprkos povećanju aktivnosti darodavaca, donirane vrijednosti su bile manje nego u prethodnoj godini, naročito one koje su dolazile od poslovnog sektora. Zabilježeni iznos doniran od strane poslovnog sektora opao je za više od 1 milion eura u poređenju sa 2018. Imajući na umu smanjenu transparentnost vrijednosti donacija, moguće je da su neki podaci ostali nezapaženi.

Nadalje, kod rangiranja darodavaca takođe je došlo do nekih pomjeranja. Dok je raspodjela procenata zabilježenih slučajeva između građana i poslovnog sektora bila skoro jednaka sa prethodnom godinom, 2019. godine je poslovni sektor ojačao svoju aktivnost i preovladao kao najaktivniji darodavac. Građani su na neki način bili rjeđe aktivni u poređenju sa 2018, vrativši se na nivo iz 2017. Pojedinačni darodavci zadržali su isti nivo učešća. Što je interesantno, iako je broj kampanja i inicijativa bio veći nego 2018, angažovanje mješovitih darodavaca je opalo. Priroda kampanja i događaja bila je takva da je preovladalo učešće jednog ili nekoliko prepoznatljivih tipova darodavaca. Osim toga, to bi djelimično moglo biti odraz transparentnijeg učešća darodavaca, koje je pokazalo prepoznatljivije tipove darodavaca u naporima za zajedničko prikupljanje sredstava.

Uprkos padu udjela zabilježenih doniranih iznosa, poslovni sektor ostao je dominantan darodavac u smislu donirane vrijednosti. S druge strane, građani su zabilježili veći udio. Veći broj kampanja, inicijativa i događaja stvorilo je prostor i mogućnost da građani učestvuju sa većim udjelom. Na kraju, zahvaljujući nekoliko donacija od uvažениh pojedinaca, iz Crne Gore i dijaspore, udio pojedinačnih darodavaca se povećao u 2019. S druge strane, dijaspora je bila manje aktivna na neki način u poređenju sa 2018. Ipak, novčani doprinosi bili su veći u vrijednosti, što je na kraju dovelo do povećanja udjela dijaspore u ukupno zabilježenom iznosu u 2019.

Podrška dijaspori

Istaknuti primjer davanja dijaspori u 2019. godini bio je doprinos Veselina Mijača iz Švedske, koji je vlasnik SavanaAB, građevinskog društva koje se nalazi u Stokholmu. Njegovo društvo je doniralo 180.000 eura Osnovnoj školi 'Milorad Musa Burzan' u Podgorici. Sredstva su bila namijenjena za rekonstrukciju škole. Gospodin Mijač je bivši učenik te škole i iz tog razloga se odlučio da poboljša školsko okruženje. Temeljno je rekonstruisano ukupno 2.000 m² školskih prostorija.

Savana AB je 2019. godine osvojila Iskra Nagradu za doprinos lokalnoj zajednici. To društvo doprinosi Crnoj Gori od 2016. 2019. godine, SavanaAB je uložila oko 370.000 eura u društveno odgovorne biznise koji su fokusirani na obrazovanje, kulturu, sport, programe za promovisanje zdravih stilova života, itd. Ove godine, društvo je takođe pomoglo KIC 'Budo Tomović', Karate Klub 'Omladinac', Festival Oda Životu (Ode to Life), Boksersko udruženje Crne Gore, Fudbalski klub 'Budućnost', kao i renoviranje fasade na zgradi Galenika u Podgorici, što je obavljeno u saradnji sa Agencijom za stanovanje d.o.o. (Podgorica).

Još jedan izuzetan primjer bio je doprinos gospodina Hajriza Brčvaka, iz sela Bistrica blizu Bijelog Polja. Gospodin Brčvak je donirao više od 35.000 eura za medicinsko liječenje velikog broja djece. Osim toga, obezbijedio je užinu za sve učenike osnovne škole u Bistrici. Dalje, on i njegova porodica su osnovali HEMIIAS humanitarni fond preko kojeg je obezbijeđeno više od 20.000 eura za izgradnju narodne kuhinje u Baru i pomoć narodnoj kuhinji u Nikšiću.

Slično tome, Izet Rastoder iz Slovenije donirao je 2.000 eura Srednjoj mješovitoj školi u Petnjici. Sredstva su iskorištena za kupovinu vozila za prevoz učenika i to je bila zajednička inicijativa između Lovćen Banke i kompanije Zetogradnja.

Doprinosi pojedinaца

Primjer koji se izdvojio u 2019. bio je doprinos Đorđija Pavićevića, crnogorskog košarkaškog trenera i bivšeg košarkaša. Gospodin Pavićević je donirao 55.000 eura Sportskom Centru Topolica, za potrebe instaliranja novog video sistema u sali. Nadogradnja je uključivala nove kružne monitore, medijsku kocku i led ekran sa bodovima. Pored toga, gospodin Pavićević je donirao 60.000 eura Centru za sport i rekreaciju Bar, za potrebe obnavljanja svlačionica.

Savo Knežević, predsjednik NVO Prvog udruženja djece i mladih sa posebnim potrebama, nastavlja da daje značajan doprinos procesu socijalne inkluzije. On ima mnogo godina iskustva u radu sa pružao-cima socijalnih, zdravstvenih i obrazovnih usluga djeci i mladima sa invaliditetom. Savo Knežević je 2019. dobio specijalno filantropsko priznanje Iskra za doprinos građanskom društvu.

On je takođe bio jedan od organizatora Međunarodnog sastanka djece i mladih sa smetnjama u razvoju Svi smo mi dio vas (We are all part of you) u Bosanskoj Gradiški, koji je održan u maju 2019, kao i 2018. To je jedan od najvećih događaja te vrste u Evropi. Više od 2.400 učesnika iz 107 gradova prisustvovalo je događaju u svrhu podizanja svijesti i prenošenja poruke o jednakosti i prijateljstvu.

Na kraju, Biljana Jovanović je dala doprinos od 2.500 eura za humanitarni događaj Bal Pod Maskama (Ball under Masks). Događaj je održan u hotelu Centerville Podgorica. Sredstva su iskorištena za nagrade za najbolje maske na događaju i potom su donirana Institutu za bolesti djece u Podgorici.

Davanja privatnih fondacija

Fondacija 'Gusinje' iz SAD pomaže ženski sport nekoliko poslednjih godina. U 2019, Fondacija je dala doprinos od 2.100 eura vrijednosti sportske opreme za 20 igrača.

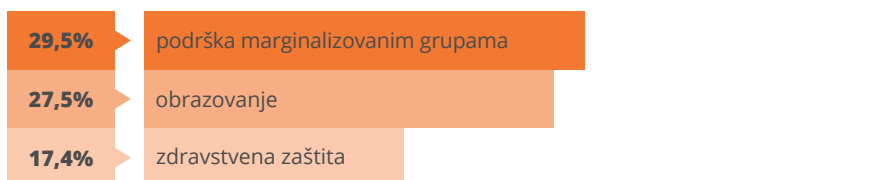
Profili najčešćih tipova darodavaca

Poslovni sektor (% slučajeva)

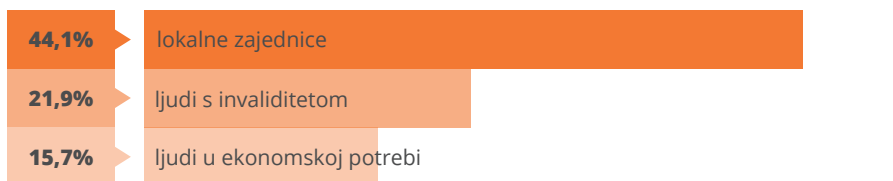
Prva 3 subjekta primaoca

Prve 3 oblasti za davanja

Prve 3 grupe krajnjih korisnika

Ključne tačke

Davanja poslovnog sektora (kompanije, korporativne fondacije i mala i srednja preduzeća) uglavnom su pratila trend uspostavljen u prethodnim godinama, bilježeći samo određene promjene na spisku oblasti koje su imale najveću podršku. Po prvi put u nekoliko posljednjih godina, marginalizovane grupe su dobile najaktivniju podršku od poslovnog sektora. Ova oblast je imala povećanje procenta. Obrazovanje je takođe imalo veću podršku u 2018, dok je zdravstvena zaštita opala. Davanja za smanjenje siromaštva ostala su na nivou iz prethodne godine. U okviru podrške marginalizovanim grupama, ljudi sa invaliditetom bili su najveći korisnici. Najveći procenat slučajeva

bio je usmjeren na institucije koje vode brigu o djeci sa intelektualnim smetnjama. Među ostalim oblastima sa manje podrške, životna sredina je zabilježila više od 3%.

2019. godine, poslovni sektor je najčešće podržavao institucije sa povećanim procentom slučajeva. Nakon smanjenja u 2017, to je bila treća godina u kojoj je poslovni sektor zadržao stabilan nivo učestalosti davanja neprofitnom sektoru i pojedincima/porodicama. Procenat slučajeva planiranih za lokalne/nacionalne vlade opao je i približio se nivou iz 2017.

Što se tiče grupe korisnika, rangiranje se nije promijenilo. Lokalne zajednice su i dalje dobijale najviše pomoći, iako sa smanjenjem od 12,4%. Ljudi sa invaliditetom imali su značajno povećanje, kao i ljudi u ekonomskoj potrebi. Na kraju, procenat slučajeva planiranih za ljude sa zdravstvenim problemima je opao. Što se tiče drugih grupa korisnika, poslovni sektor je najčešće podržavao opštu populaciju i samohrane roditelje.

Primjeri davanja poslovnog sektora

Izdvojilo se nekoliko izvanrednih primjera investicija poslovnog sektora u oblasti obrazovanja. Adriatic Properties je donirao 30.000 eura Osnovnoj školi 'Stefan Mitrov Ljubiša' u Budvi za izgradnju modernog sportskog terena. Teren je osmišljen kao višenamjenski i opremljen košarkaškim obručima, rukometnim golovima, zaštitnom mrežom i reflektorima. Donacija je takođe uključivala i određeni broj lopti za različite sportove.

Erste Banka je donirala 14 kompleta malih tabli za 14 škola u Crnoj Gori. Investicija je data kao način da se proslavi decenija rada Erste Banke u zemlji. Vrijednost donacije bila je 30.000 eura.

Adriatic Marinas Porto Montenegro pomogla je Jovanu Ivanović, studentkinju iz Tivta, sa 25.000 eura stipendijom za Međunarodni Koledž za ugostiteljstvo i upravljanje u turizmu u Dubrovniku.

Značajan dio obezbijeđene podrške otišao je na zdravstvenu zaštitu. Različite kompanije i mala i srednja preduzeća članovi crnogorske Privredne komore obezbijedili su značajne investicije za dvije zdravstvene institucije. Donirano je ukupno 50.000 eura za kupovinu ultrazvuka za Institut za bolesti djece u Podgorici i rekonstrukciju Klinike za interne bolesti u Kliničkom centru Crne Gore.

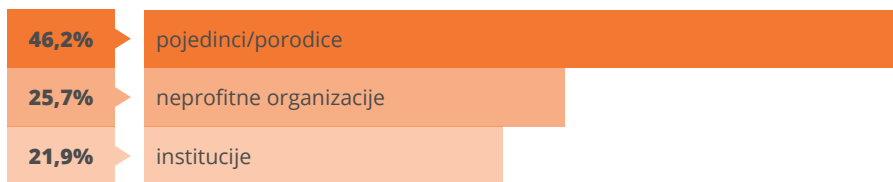
Kompanija Ktitor Budva d.o.o. (Budva) doprinijela je radu Udruženja roditelja djece i mladih sa smetnjama u razvoju 'Puževa Kućica' koja podržava roditelje i djecu sa razvojnim problemima. Vrijednost donacije bila je 2.625 eura.

Mala i srednja preduzeća takođe su pokazala nekoliko interesantnih primjera. 27. novembra, PG LIV d.o.o. iz Podgorice postavilo je komplet opreme za igralište vrtića 'Đina Vrbica'. Cijena kompleta bila je 10.000 eura, što je obuhvatilo dvije kutije sa mostom, ogradu, stepenice, klupu, klackalicu, konstrukciju za penjanje i ostalu prapatnu opremu.

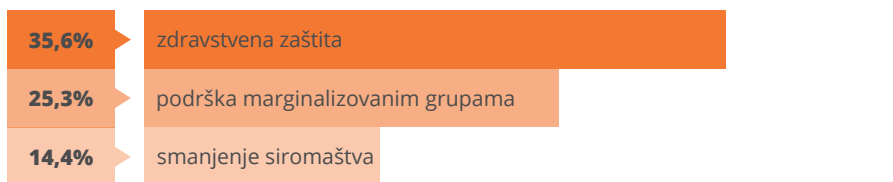
Gradnja Promet je donirala 4.000 eura za potrebe postavljanja ulične rasvjete na lokalnom putu u Matagužima, Podgorica. Oni su obezbijedili 19 LED lampi kao i potrebnu opremu za njihovo postavljanje. Time je povećana saobraćajna bezbjednost na ovom putu.

Masovna individualna (% primjera)

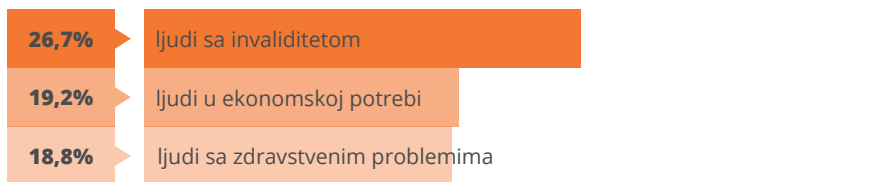
Prva 3 subjekta primaoca

Prve 3 oblasti davanja

Prve 3 grupe krajnjih korisnika

Ključne tačke

Rangiranje prvih subjekata primaoca kojima su građani pružili podršku ostalo je isto u poređenju sa prethodnom godinom. Prema tome, pojedinci/podrice su ostali primarni primaoci, uz povećani procenat zabilježenih primjera koji je bio sličan sa nivoom ostvarenim u 2017. Neprofitne organizacije i institucije zadržale su se na nivou iz 2018, dok je kod lokalnih/nacionalnih vlasti primijećen pad.

Što se tiče oblasti davanja podrške od strane građana, rangiranje je bilo isto kao u 2018. Međutim, zabilježena su i neka odstupanja procenata. Zdravstvena zaštita je primila manje podrške, gdje je procenat bio blizu nivou iz 2017. Uprkos tome, nivo interesovanja građana za pružanje podrške marginalizovanim grupama i smanjenju siromaštva je porastao, što je dovelo do aktivnijeg davanja u te dvije oblasti. Na kraju, obrazovanje je zadržalo isti nivo kao četvrta rangirana oblast.

Jedina značajna promjena u poređenju sa prethodnom godinom bila je smanjenje podrške građana za zdravstvenu zaštitu. Podrška marginalizovanim grupama i smanjenju siromaštva dobila je veći procenat darivanja od građana, dok je obrazovanje primilo isti nivo podrške u poređenju sa 2018. Osim toga, građani su bili najviše zainteresovani za podršku sezonskom davanju, dok su ostale oblasti primile ne više od 3% zabilježenih slučajeva.

Rangiranje prvih grupa korisnika bilo je u potpunosti različito od onog u 2018, a te promjene su bile u korelaciji sa fluktuacijama na spisku ključnih oblasti. Iako su ljudi sa invaliditetom bili grupa sa najviše podrške u 2019, zadržali su nivo od prethodne godine; smanjenje u procentu davanja za ljude sa zdravstvenim problemima pomjerilo je ovu grupu sa prošlogodišnjeg prvog mjesta na treće mjesto.

Podrška lokalnim zajednicama je takođe opala, dok je kod ljudi u ekonomskoj potrebi primijećena aktivnija podrška. U smislu drugih grupa korisnika, u 2019. godini građani su najviše pomagali samohrane roditelje, djecu bez roditeljskog staranja i ljude koji žive u drugim zemljama.

Primejeri masovnih pojedinačnih donacija

Mnogo izuzetnih primjera inicijativa građana zabilježeno je 2019. U sljedećim stavovima predstavimo one koji su se najviše istakli. Roditelji učenika i nastavnici Osnovne škole 'Stefan Mitrov Ljubiša' u Budvi pokrenuli su prikupljanje novca kako bi sakupili novac za izgradnju školske rampe tako da školska zgrada bude dostupna i učenicima sa invaliditetom. Ukupno su sakupili 3.142 eura.

Tokom diplomatskog Bazara koji se tradicionalno organizuje u decembru, građani su bili pozvani da kupe proizvode i na taj način daju svoju donaciju za različite institucije i organizacije. 2019. godine, 10.000 eura je sakupljeno za Institut Komanski Most, specijalnu bolnicu za brigu o ljudima sa intelektualnim zaostatkom.

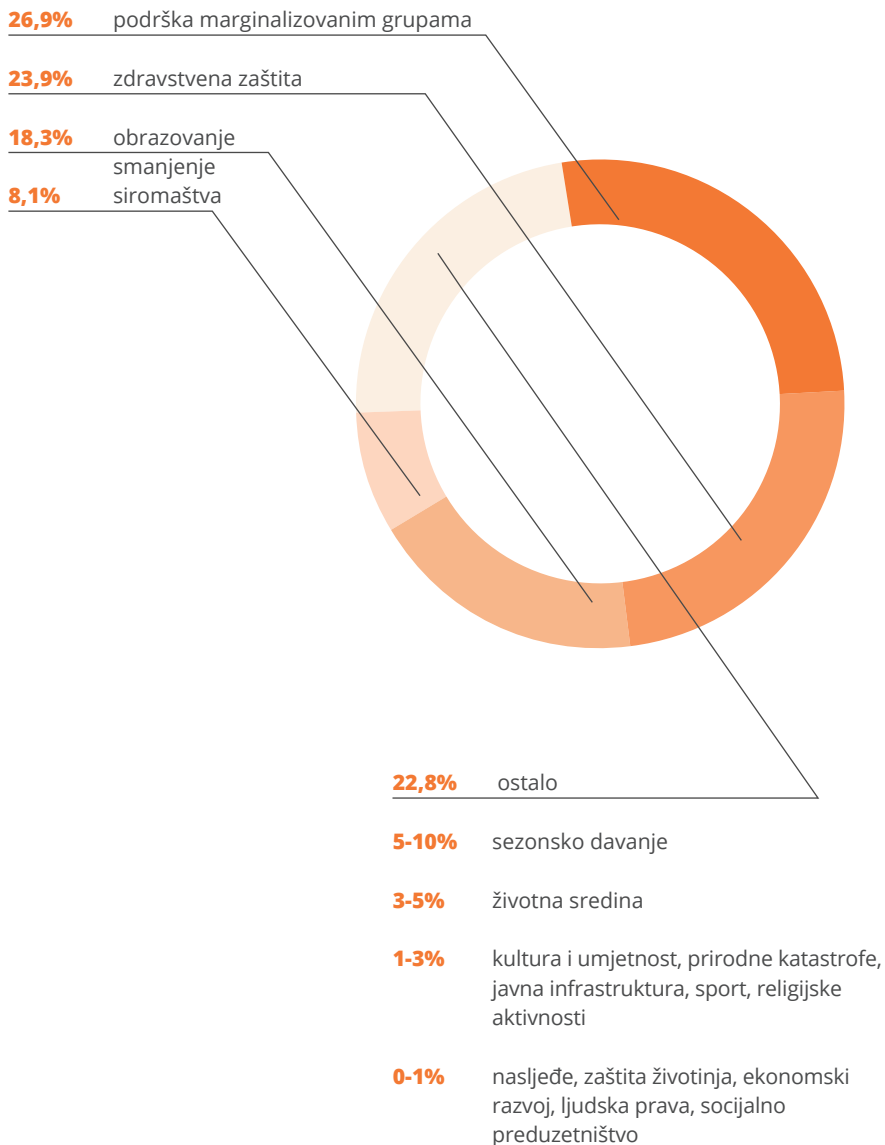
NVO 'Klub Velika' iz Plava je organizacija posvećena razvoju poljoprivrede i turizma u opštini Plav. Oni su organizovali kampanju prikupljanja sredstava tokom koje su donacije ubacivane u posebne kutije postavljene u Čakor ljetnjem kampu. Kao rezultat toga, prikupljeno je ukupno 4.033 eura. Ta sredstva su iskorištena za različite aktivnosti organizacije. Vrijedno je pomenuti da je taj iznos dupliran od strane fACT – Fonda za aktivno građanstvo i Fondacije Trag iz Srbije preko projekta Akademija održivosti.

U kampanji za prikupljanje sredstava koju je inicirala NVO 'Župa u Srcu', građani su prikupili 3.530 eura. Sredstva su iskorištena za rekonstrukciju vodenice u Bjeloševini, koja predstavlja istorijski spomenik. fACT je takođe duplirao prikupljeni iznos.

Dva građanina iz Budve organizovala su događaj pod nazivom Probudimo Humanost (Let's Awaken Our Humanitarian Spirit). Događaj je održan u restoranima i pabovima širom Budve. Dolaskom i ispijanjem kafe, građani su pomogli da se prikupe sredstva za podršku radu Dnevnog Centra Budva za djecu sa poteškoćama u razvoju i invaliditetom. Ukupan iznos prikupljenih sredstava iznosio je 1.600 eura.

Ključne oblasti davanja

% slučajeva

Trendovi - % slučajeva

Oblasti	2017.		2018.		2019.
Podrška marginalizovanim grupama	24,9%	↔	25,2%	↗	26,9%
Zdravstvena zaštita	26,2%	↗	29,9%	↘	23,9%
Obrazovanje	20,6%	↘	13,3%	↗	18,3%
Smanjenje siromaštva	9%	↔	8,2%	↔	8,1%

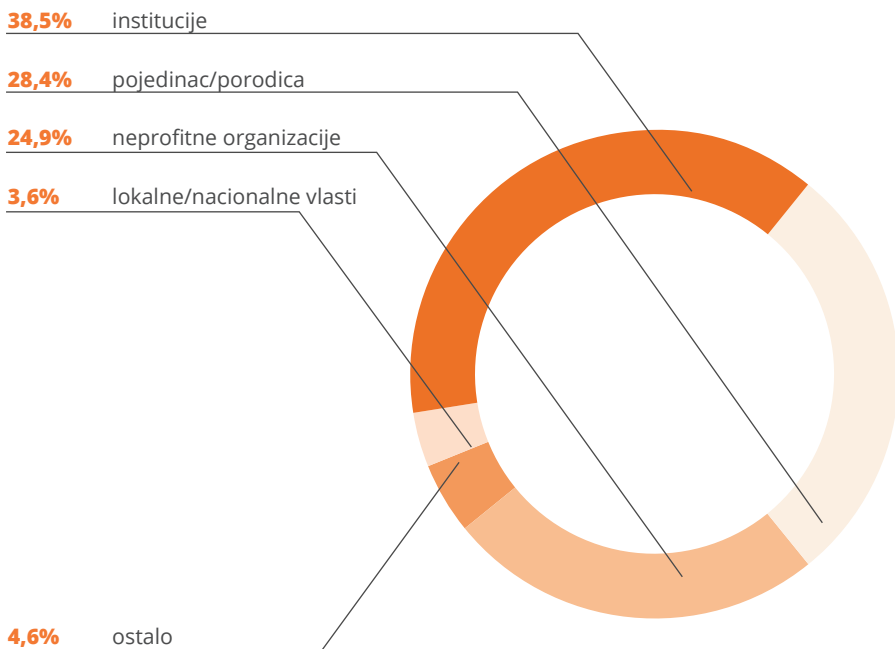
Ključne tačke

U rangiranju ključnih oblasti došlo je do nekih promjena u 2019. Podrška marginalizovanim grupama bila je oblast sa najviše podrške po prvi put nakon 2015. Podaci pokazuju da su građani, poslovni sektor i pojedinci povećali učestalost svog davanja u ovoj oblasti. Uopšteno govoreći, procenat slučajeva za podršku marginalizovanim grupama bio je malo veći nego prethodne godine, ali ono što je ovu oblast dovelo na prvo mjesto bilo je smanjenje kod slučajeva zdravstvene zaštite. Procenat slučajeva kod zdravstvene zaštite bio je najniži zabilježeni od 2016, a opao je zbog niže učestalosti davanja ljudima sa zdravstvenim problemima za potrebe obezbjeđivanja medicinskog liječenja i kupovinu opreme za institucije zdravstvene zaštite. S druge strane, obrazovanje je doživjelo veću aktivnost darodavaca uglavnom putem nabavke potrepština i opreme za škole; pored toga, ovaj pozitivan trend u obrazovanju takođe se ogleda u pružanju podrške djeci u stanju ekonomske potrebe. Smanjenje siromaštva je zadržalo nivo iz 2018.

Ukupno 77,2% svih slučajeva davanja bilo je usmjereno na četiri ključne oblasti (zdravstvena zaštita, smanjenje siromaštva, podrška marginalizovanim grupama i obrazovanje). Ovaj nivo ostao je postojan, ukazujući nam da je preovlađivalo davanje za četiri glavne oblasti, dok je ostalim temama sa manje podrške bila potrebna jača podrška donatora. Što se tiče tema sa manje podrške, istaklo se sezonsko davanje koje je dobilo veću podršku nego u 2018, dok su ostale oblasti ostale na nivou od prethodne godine. Interesantno je da nezavisni mediji nisu privukli pomoć donatora u 2019, dok su se socijalno preduzetništvo i ljudska prava ponovo pojavili na listi.

Primaoci

Vrsta subjekta primaoca - % slučajeva

Trendovi - % slučajeva

	2017.		2018.		2019.
Institucije	39,9%	↓	31,0%	↑	38,5%
Pojedinac/porodice	34,1%	↓	31,0%	↓	28,4%
Neprofitne organizacije	20,0%	↑	27,0%	↓	24,9%
Lokalne/nacionalne vlasti	3,9%	↑	7,3%	↓	3,6%

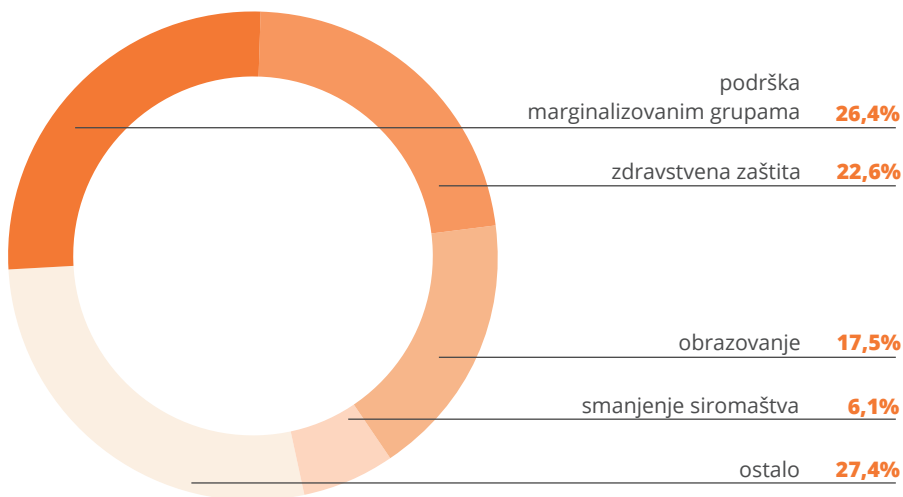
Ključne tačke

Jednaki nivo podrške koji su dijelili pojedinci/porodice u 2018. prekinut je 2019, kada su institucije odnijele prevagu kao najčešći prima-lac. Iako je nivo pomoći usmjeren prema institucijama varirao tokom godina, ovaj tip primaoca ostao je dominantan u smislu interesovanja donatora. Rangiranje drugih primaoca nije se promijenilo. Nakon vrhunca u 2016, pojedinci su tokom godina progresivno dobijali umanjenu podršku, dostigavši najniži procenat u prethodno pome-nutom periodu. Medicinska liječenja i pojedinačno stanovanje su vr-ste pomoći u kojima je bilo najviše donacija za pojedinačne prima-occe. Međutim, 2019. je zabilježen pad. Malo niži procenat je zabilježen kod neprofitnih organizacija, koji je i dalje bio daleko iznad nivoa iz 2017 te se, prema tome, ne može smatrati značajnim smanjenjem. Na kraju, lokalne/nacionalne vlasti imale su smanjenje u procentu slučajeva donacija u poređenju sa prethodnom godinom.

Davanja prema državi (institucije i lokalne/nacionalne vlasti zajedno) imala su povećanje u 2019, dostižući skoro nivo od prije dvije godine.

Neprofitne organizacije kao primaoci

Oblasti kojima je pružena pomoć preko rada neprofitnih organizacija
- % slučajeva

Ključne tačke

Termin “neprofitne organizacije” odnosi se na organizacije građanskog društva, inostrana udruženja i privatne fondacije.

Od 2014, neprofitne organizacije su čvrsto držale svoju poziciju kao trećerangirane na listama donatora. U smislu učestalosti davanja, podrška neprofitnim organizacijama rasla je svake godine, dostigavši vrhunac 2018. U 2019, zabilježeno je manje smanjenje u procentu slučajeva davanja, ali ta promjena nije značajno uticala na njihovu poziciju kao primaoca.

Dva najaktivnija tipa darodavca za neprofitne organizacije zamijenili su mjesta u 2019. Poslovni sektor je preuzeo vođstvo povećavši svoju aktivnost i dostigavši 37,7% zabilježenih slučajeva u 2019. Ovo je veoma pozitivan trend koji ukazuje da kompanije prepoznaju ulogu neprofitne organizacije, razvoj trasta za potencijalna dugoročna partnerstva. Aktivnost građana je opala za 1,1%, što se može smatrati beznačajnim i u suštini nastavkom istog nivoa iz 2018. Slično tome,

pojedinačni darodavci zadržali su isti nivo podrške kao u prethodne tri godine. Uloga mješovitih darodavaca bila je ograničena u 2019, sa skoro 10% pada u zabilježenim slučajevima.

Što se tiče oblasti kojima se bave neprofitne organizacije, podrška marginalizovanim grupama i zdravstvena zaštita ostale su dvije oblasti sa najviše podrške, sa potpuno istim procentima slučajeva kao u 2018. Učestalost davanja za obrazovanje bila je skoro udvostručena u poređenju sa prethodnom godinom, uglavnom zahvaljujući intenziviranim aktivnostima udruženja 'Roditelji' iz Podgorice putem kampanje organizovane za prikupljanje sredstava za školske potrepštine za djecu u stanju ekonomske potrebe. Na kraju, smanjenje siromaštva bilo je u opadanju. Među ostalim oblastima, najčešće podržavana je bilo upravljanje u vanrednim situacijama, iza koga slijede sezonsko davanje i sport. Nakon pauze od jedne godine, nasljeđe, socijalno preduzetništvo i ljudska prava ponovo su se pojavili na listi, dok životna sredina i briga o životinjama nisu bili u fokusu neprofitnih aktivnosti u 2019.

Posmatrajući grupe korisnika, preovlađivali su ljudi sa invaliditetom, a odmah iza njih bili su ljudi u stanju ekonomske potrebe. Aktivnosti za obje grupe su se povećale, dok je kod lokalnih zajednica i zdravstvenih problema primijećen pad. Što se tiče drugih grupa, ljudi koji žive u drugim zemljama dobili su 8,5% zabilježenih slučajeva. Pojavilo se nekoliko grupa korisnika koji nisu imali podršku prije godinu dana, dok druge grupe nisu privukle pažnju darodavaca.

Neprofitne organizacije koje su primale čestu pomoć darodavaca su bile: Fondacija Budi Human Crna Gora, Udruženje 'Roditelji' iz Podgorice, Hilal Humanitarni Fond, Udruženje 'Žene Bara' i Crveni krst Nikšić.

Poslovna neprofitna partnerstva

Sava osiguranje AD (Sava osiguranje) potpisao je ugovor o partnerstvu i saradnji sa Udruženjem roditelja djece i mladih sa smetnjama u razvoju 'Puževa Kućica'. Ova organizacija pruža pomoć djeci sa smetnjama u razvoju, pomažući im u svakodnevnim aktivnostima, zastupajući ih pred institucijama i ostalim zainteresovanim stranama, i osiguravajući da oni na bolji način budu uključeni u sve aspekte života. Donacija od 4.180 eura je bila obezbijeđena za finansiranje rada psihologa i defektologa u periodu od 12 mjeseci. Sava Osiguranje je dobilo specijalnu Iskra nagradu za doprinos lokalnoj zajednici, koju mu je dodijelio FACT.

Uspješne kampanje

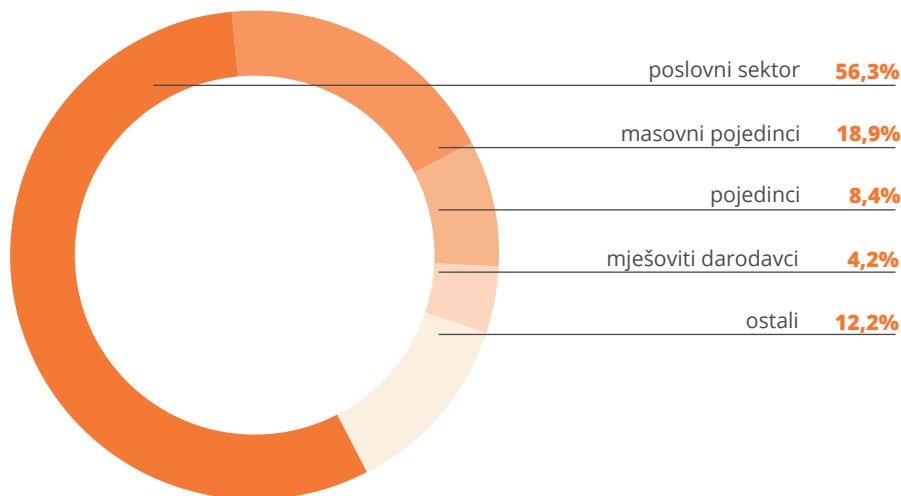
U zadnje dvije godine, Udruženje 'Žene Bara' postalo je dobro poznata organizacija koja pomaže ranjivim građanima pružajući im pomoć za narodnu kuhinju. Zahvaljujući transparentnom i napornom radu, ova organizacija je uspjela da zadobije povjerenje darodavaca. 2019. godine, ukupan iznos prikupljen od građana i poslovnog sektora iznosio je više od 540.000 eura, uključujući gotovinske donacije i one u naturi.

Udruženje 'Izvor života' organizovalo je svoju tradicionalnu kampanju Djeci za Osmjeh (For The Childrens Smile) za potrebe prikupljanja sredstava za obezbjeđivanje novogodišnjih poklona za 120 porodica sa djecom u nekoliko gradova u Crnoj Gori. Lokalna preduzeća i građani podržali su kampanju pa je oko 1,000 djece dobilo svoje poklone do 30. decembra.

Četvrtu godinu za redom, Udruženje 'Izvor života' organizuje humanitarnu akciju pod nazivom Vesela Korpa (Cheerful Basket) uz podršku poslovnih subjekata iz Nikšića, Danilovgrada i Podgorice. U okviru kampanje, prikupljaju se proizvodi poput Vaskršnjeg jajeta, kafe, torte i kolača kao Vaskršnji pokloni za 40 porodica koje žive u stanju ekonomske potrebe. Dodatni humanitarni paketi obezbijeđeni su za 25 porodica od njih 40 koje su bile identifikovane kao ekonomski najranjivije. Pored toga, zajednički naponi Udruženja 'Izvor života', opštine Nikšić i preduzeća koja su obezbijedila brojne donacije doveli su do otvaranja narodne kuhinje u Nikšiću. Narodna kuhinja bila je 90. Projekat ovog Udruženja za redom. Kuhinja je otvorena svakog dana osim nedelje i obezbjeđuje obroke za oko 120 ljudi, dok se jedan obrok po osobi priprema na dan. Projekat je bio vrijedan 46.000 eura.

Država kao primalac

Najčešći darodavci - % slučajeva

Ključne tačke

Procenat slučajeva davanja državi (institucije i lokalne/nacionalne vlasti) povećao se 2019. godine, skoro dostižući nivo iz 2017. Odvojeno posmatrajući, u poređenju sa prethodnom godinom, darodavci su ojačali svoje aktivnosti prema institucijama, dok je kod lokalnih i nacionalnih vlasti primijećen pad.

Što se tiče ključnih oblasti za davanja državi, rangiranje se promijenilo u poređenju sa 2018: Obrazovanje je zabilježilo porast u učestalosti podrške, što ga je dovelo na prvo mjesto. Ipak, procenat slučajeva za ovu oblast bio je ispod nivoa iz 2017. Davanje za obrazovanje uglavnom je zabilježeno kroz institucije. Učestalost slučajeva za drugorangiranu podršku marginalizovanim grupama takođe je povećana, dok su obrazovne institucije koje uključuju djecu sa invaliditetom primile mnogo češću podršku za poboljšanje svojih objekata. Zdravstvena zaštita je blago opala, što je odslikano smanjenjem procenta opreme donirane institucijama. Nakon godinu dana pauze, smanjenje siromaštva je opet dobilo podršku putem države u malom procentu. 2019. godine, podrška za sve četiri ključne oblasti zabilježena je samo kroz institucije. Što se tiče ostalih oblasti, spisak je bio

ograničen: sezonsko davanje, javna infrastruktura, životna sredina, kultura i umjetnost, ekonomski razvoj, sport, upravljanje u vanrednim situacijama i nasljeđe.

Učestalost davanja ljudima sa invaliditetom značajno je povećana preko institucija. U poređenju sa prethodnom godinom, ljudi sa zdravstvenim problemima dobili su isti nivo podrške. 2018. godine, nije bilo zabilježenih slučajeva za ljude u stanju ekonomske potrebe; međutim, 2019. su se ponovo pojavili na listi u malom procentu, uglavnom kroz davanja narodnim kuhinjama i centrima za socijalni rad. Bilo je prisutno samo nekoliko ostalih grupa korisnika: djeca bez roditeljskog staranja, opšta populacija, stariji ljudi, majke i bebe, manjinske zajednice i ljudi koji žive u drugim zemljama.

Rangiranje prvih darodavaca koji su pomagali državu ostalo je isto godinama; raspodjela slučajeve bila je veoma slična onoj iz 2017. Poslovni sektor je ostvario isti nivo učestalosti davanja kao u 2018. Građani su rjeđe pružali podršku, dok su pojedinci imali povećanje procenta slučajeva davanja. Mješoviti darodavci su takođe bili prisutni u 2019, ostvarujući mali procenat i zadržavajući isti nivo kao u prethodnih nekoliko godina.

Institucije koje su najčešće dobijale podršku bile su: Budva Dnevni centar za djecu sa poteškoćama u razvoju i invaliditetom, Institut za bolesti djece u Podgorici, Dom za djecu bez roditeljskog staranja 'Mladost' (u Bijeloj), Klinički centar Crne Gore.

Davanja državi/ institucijama

Brojne kompanije su dale svoj doprinos renoviranju Elektrotehničkog Fakulteta u Podgorici. Ukupna vrijednost iznosila je približno 500.000 eura. Sredstva su iskorištena za renoviranje učionica, računarskih soba i kongresne sale, kao i za nadogradnju IT opreme i opremanje laboratorije. Kompanije koje su pomogle bile su: Elektroprivreda Crne Gore – EPCG sa 140.000 eura, Bemax d.o.o. i Ramel D.O.O. Nikšić sa 70.000 eura, Electro Team d.o.o. (Budva) sa 70,000 eura, Electro Group d.o.o. (Podgorica) sa 60.000 eura, Mezon d.o.o. (Danilovgrad) sa 30.000 eura, Amplitudo sa 10.000 eura i SBBet - Sporting Group d.o.o. (Budva) sa 10.000 eura.

Nikšićka skupština oduvijek je imala veliki kulturni značaj za grad. Od njenog osnivanja 1927, imala je višestruku namjenu, od školske poliklinike do Pionirskog doma. Danas je ta zgrada mjesto organizovanja kulturnih dešavanja. Nažalost, zgrada je u lošem stanju, a Elektroprivreda Crne Gore – EPCG donirala je 17.000 eura za renoviranje, uključujući radove na krovu, ulaznim stepenicama i platou, za popravke i krečenje.

Podrška lokalnim zajednicama

Ugostiteljsko društvo Katari Diar Hotel&Property Investment Montenegro iz Radovića doniralo je 30.000 eura opštini Tivat za izgradnju etape lokalnog puta od Rogača do Radovića. To je bio doprinos kompanije većem projektu izgradnje i rekonstrukcije putne infrastrukture koja povezuje Radoviće sa poluostrvom Luštica.

Voli Trade doo, crnogorski maloprodajni lanac, nastavio je da pomaže obrazovne institucije u Crnoj Gori u 2019. Kompanija je opremila novu učionicu za praktičnu nastavu u Srednjoj stručnoj školi 'Sergije Stanić' u Podgorici. Vrijednost donacije iznosila je 30.000 eura.

Amplitud je kompanija koja se fokusira na društvenu odgovornost i stalno zapošljavanje, težeći da doprinese prosperitetu i ekonomskom razvoju. Amplitudo je 2019. godine dobio nagradu Iskra, filantropsko priznanje za doprinos lokalnoj zajednici. U okviru njihove Amplitudo Akademije, kompanija nudi nizove predavanja na Fakultetima u Crnoj Gori iz oblasti programiranja, marketinga, projektovanja i upravljanja projektom. Svakog dana, kompanija investira 40.000 eura u rad Akademije, dok u isto vrijeme nudi podršku studentskim organizacijama u iznosu od 5.000 eura. Nadalje, kompanija je razvila aplikaciju pod nazivom Moje Drvo (My Tree) sa ciljem ostvarenja globalnog uticaja na pošumljavanje. Preko ove aplikacije, građani su mogli da doniraju za pošumljavanje i sadnju drveća, a time za uzvrat dobijali besplatan GB servisnih podataka. Svakog dana, Amplitudo takođe donira 10.000 eura namijenjenih za podršku zaposlenima za renoviranje, obezbjeđuje novac za liječenje, narodne kuhinje, itd.

Ko ima koristi od donacija?

Ključni krajnji korisnici - % slučajeva

31,7% lokalna zajednica

22,7% ljudi s invaliditetom

16,9% ljudi u stanju ekonomske potrebe
ljudi sa

9,4% zdravstvenim problemima

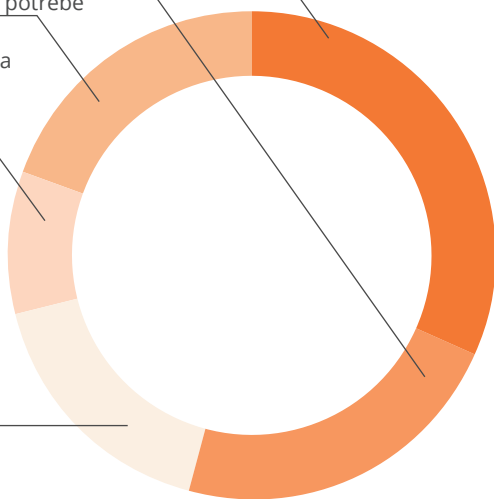
19,3% ostali

5-10% -

3-5% samohrani roditelji, ljudi koji žive u drugim zemljama,
djeca bez roditeljskog staranja

1-3% opšta populacija, stariji, religijske zajednice,
zajednice etničkih manjina

0-1% djeca i mladi u stanju rizika, talentovana djeca i mladi,
migranti, majke i bebe

Trendovi - % slučajeva

	2017.		2018.		2019.
Lokalne zajednice	33,1%	↗	34,9%	↘	31,7%
Ljudi sa invaliditetom	15,6%	↗	16,7%	↗	22,7%
Ljudi u stanju ekonomske potrebe	15,8%	↘	11,1%	↗	16,9%
Ljudi sa zdravstvenim problemima	13,6%	↗	14,8%	↘	9,4%

Ključne tačke

Kumulativni nivo podrške za četiri ključne grupe korisnika bio je 80,7%, što je bilo više nego u prethodne dvije godine. Ova činjenica ukazuje na to da darodavci još uvijek nisu postali svjesni potreba ostalih grupa koje obično imaju manjak podrške.

Spisak ključnih grupa korisnika iskusio je neka pomjeranja u 2019. Naime, lokalne zajednice su ostale grupa sa najviše podrške, iako je bilo manjeg smanjenja učestalosti podrške. Podrška ljudima sa invaliditetom postepeno se povećavala tokom godina, a svoj vrhunac je dostigla 2019. U okviru ove grupe, najveći udio bio je usmjeren na pružanje pomoći djeci sa intelektualnim i fizičkim nedostacima. Procenat slučajeva za ljude u stanju ekonomske potrebe takođe je povećan, što je u suštini prouzrokovano povećanjem pomoći za obrazovne aktivnosti za djecu u stanju ekonomske potrebe.

Među ostalim korisničkim grupama, najčešću podršku dobili su samohrani roditelji, ljudi koji žive u drugim zemljama i djeca bez roditeljskog staranja. Međutim, neke grupe nisu privukle pažnju darodavaca u 2019: izbjeglice i raseljena lica, beskućnici, nezaposleni i žene i djeca koji su preživjeli nasilje. Na kraju, migranti su po prvi put dobili podršku 2019. godine.

Efekti davanja

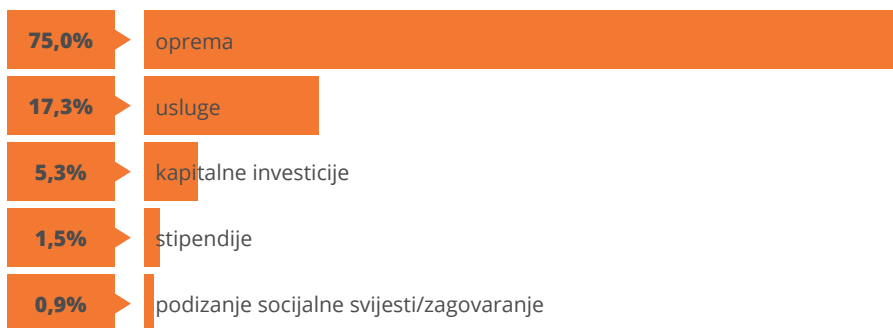
% donacija

Ključne tačke

Procenat zabilježenih slučajeva za stratešku podršku i jednokratnu pomoć opao je u 2019. Ova promjena je u stvari bila odraz većeg stepena slučajeva čije korišćenje nije bilo moguće utvrditi. Uprkos tome, kratkoročna podrška je ostala dominantna. Stvarni brojevi pokazuju da je ova raspodjela procenata za obje vrste pomoći ostala uravnotežena. To može ukazivati da darodavci nastavljaju da budu orjentisani na strateška davanja. U okviru strateških davanja, oprema je bila najdominantniji vid davanja, dok su sve vrste strateške podrške zadržale nivo iz prethodne godine. U okviru kratkoročne podrške, nabavka/potrošni materijali su se povećali, dok su medicinska liječenja zabilježila pad. Građani su bili više orjentisani ka jednokratnoj pomoći, dok je poslovni sektor primarno bio zainteresovan za strateška davanja, ukazujući na to da je ovaj trend bio postojan u proteklih nekoliko godina.

Strateška davanja

Trendovi - % slučajeva

	2017.		2018.		2019.
Kratkoročna podrška	46,0%	↗	49,5%	↘	46,7%
Dugotrajni efekti	38,6%	↗	42,3%	↘	40,0%
Nepoznato	15,5%	↘	8,2%	↗	13,4%

Primjeri strateške podrške

Crnogorski elektrodistributivni sistem (CEDIS) donirao je 20.000 eura Klinici za anesteziologiju, reanimaciju i intenzivnu njegu – KARIL u Kliničkom centru Crne Gore. Sredstva su iskorištena za kupovinu 15 špric pumpi.

Kao odgovoran i aktivan član zajednice u kojoj posluje, MTEL d.o.o. već godinama pruža podršku kulturi, nauci, zdravlju, sportu i ostalim aktivnostima od važnosti za razvoj crnogorskog društva. Kompanija takođe pomaže povećanju svijesti o važnim zdravstvenim pitanjima preko projekata kao što su Prava Priča (True Story) projekat, obrazovna kampanja o prevenciji raka dojke. Nadalje, kompanija je dala svoj doprinos projektima Otvoreni Dani Nauke (Open Days of Science), festivalu koji ima za cilj ohrabrivanje razmišljanja o inovacijama u oblasti vještačke inteligencije, velikih podataka, 3D štampanja, robotike i mnogih drugih oblasti i Fabrika Znanja (Knowledge Factory), najvećem regionalnom IT događaju planiranom za poslovne ljude, IT profesionalce, kao i za studente koji žele da grade karijeru u najdinamičnijoj industriji u svijetu. Kompanija je takođe podržala i određeni broj kulturnih aktivnosti.

Štaviše, MTEL d.o.o. je obezbijedio svoju podršku sistemu Telemedicine koji povezuje opšte bolnice u Pljevljima, Beranama i Baru sa Kliničkim centrom Crne Gore, kao tercijarnom medicinskom ustanovom. Kompanija je donirala 150.000 eura kao i prateću opremu za realizaciju pilot projekta umrežavanja pokretnih EKG aparata u opštim bolnicama u Baru, Bijelom Polju, Beranama i Cetinju i Doma zdravlja Podgorica sa Kliničkim centrom Crne Gore. Projekat predstavlja nadogradnju zdravstvenih usluga obezbijeđenih putem Telemedicine sistema.

Donacije putem poziva za dostavljanje aplikacije

U okviru kampanje pod nazivom Za Svako Dobro (For all the Good Deeds), Telekom Montenegro AD podržao je projekte tri organizacije sa 10.000 eura. Prvi pobjednički projekat bio je Preduzetništvo, Inovacije i Digitalne Tehnologije za Dobro Mladih (Entrepreneurs-hip, Innovation and Digital Technologies for the Benefit of Youth) pokrenut od strane Nevladinog udruženja 'Studentski biznis centar'

(Student Business Association) iz Podgorice. Cilj ovog projekta je podrška mladim ljudima da učestvuju u svim segmentima društva. Drugi projekat, Muziku u Sva Srca (Music for All Hearts) od strane NVO 'Crnogorski Gitaristički Centar' (Montenegro Guitar Foundation), fokusiran je na izradu Internet stranice za slabovide osobe preko koje bi oni mogli da stiču znanja u muzici. I na kraju, treći projekat je pokrenulo Nevladino udruženje 'Učionica u Pokretu' (Remote Classroom) koji se fokusira na kreiranje Internet i mobilne aplikacije koja roditeljima omogućava da prate napredak djece u školi.

Profesionalne usluge

Udruženje 'Roditelji Podgorica' organizovalo je kampanju pod nazivom Podijelimo, jer zajedno možemo više (Share, because together we can achieve more) koja je trajala od 23. jula do 31. avgusta. Svrha kampanje bila je da se obezbijedi školski materijal za djecu iz porodica koje žive u stanju ekonomske potrebe. Mouse Studio Podgorica, Foto Lab Podgorica, Artgrafika štamparija i Fotokopirnica Student Nikšić obezbijedili su besplatne promotivne materijale za kampanju. Montenegro Metropolis Media d.o.o. takođe je doprinio kampanji obezbjeđujući promotivne bilborde. Micromedia d.o.o. Podgorica je obezbijedila torbe koje su iskorištene za pravljenje paketa donacija, dok je knjižara Tagor Podgorica dala popust na školski pribor.

Primjeri volontiranja

21. septembra, na Svjetski dan čišćenja, zaposleni Direct Media United Solutions dali su svoj doprinos događaju organizovanom od strane NVO 'Zero Waste Montenegro' i NVO 'Naša Akcija'. Zajedno sa drugim organizacijama, zaposleni su pomogli da se očisti oblast oko jezera Krupac u Nikšiću. Još jedan primjer dolazi od članova Rotari Kluba Bijelo Polje. Oni su organizovali sadnju sadnica smrče u Radulićima i selu Godijevo u Bijelom Polju. Volonteri su posadili 1.200 sadnica koje im je obezbijedila Crnogorska Uprava za šume, jedinica Kolašin.

Metodologija

Ovaj izvještaj je pripremljen korištenjem baze podataka Davanja na Balkanu koja ostaje najpouzdaniji izvor podataka o dobrotvornim davanjima u regionu. Zbog odsustva zvaničnih podataka, Catalyst Balkans koristi alternativne načine za prikupljanje podataka, prvenstveno medijske izvještaje i ostale dostupne resurse. Tokom 2019, Catalyst Balkans je pratio medijske izvještaje vezane za domaću pojedinačnu, poslovnu i filantropiju iz dijaspore u Crnoj Gori. Medijski izvještaji su prikupljeni praćenjem elektronskih, štampanih i online medija na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou, u Crnoj Gori, u periodu od 1. januara do 31. decembra 2019. godine. U ovom periodu, ukupno je obrađeno 1.776 unosa u bazu podataka vezano za dobrotvorna davanja po svim tipovima darodavaca u bazi podataka Davanja na Balkanu (Giving Balkans), od kojih su 851 bili jedinstveni slučajevi.

Ova metodologija ima određena ograničenja, uključujući najvažniju činjenicu da mediji ne bilježe sva dobrotvorna davanja. Ipak, vjerujemo da naše istraživanje daje dovoljno pouzdan uvid u najvažnije aspekte dobrotvornog davanja, zato što brojke, iako nisu sveobuhvatne, obezbjeđuju minimalne vrijednosti za relevantne indikatore. Ako, na primjer, razgovaramo o broju dobrotvornih slučajeva, sa sigurnošću možemo navesti da je broj koji mi prikazujemo minimalan broj slučajeva koji su se desili. Isto važi za gotovinske iznose, aktere i tome slično. Trendovi u razvoju davanja predstavljeni su bez ekstremnih vrijednosti (tj. donacije za nesreće ili jednokratne donacije koje premašuju značajan dio ukupno zabilježenog iznosa nisu obnovljive) zato što ti poeni ne predstavljaju davanja koja lokalni akteri obnavljaju svake godine i stoga se moraju predstaviti odvojeno. Dakle, ovi podaci mogu se koristiti kao indikatori minimalnog stepena razvoja filantropije u Crnoj Gori.

Istraživanje Davanja u Crnoj Gori (Research Giving Montenegro) 2019 – Godišnji izvještaj o stanju filantropije dio je šire inicijative za promovisanje i stimulisanje filantropije u regionu koju obavlja Catalyst Balkans. Osnovno istraživanje kao i ovu publikaciju kreirao je Catalyst Balkans, uz velikodušnu podršku C. S. Mott Fondacije i Fonda Braće Rockefeller. Mišljenja iskazana u ovoj publikaciji nužno ne odslikavaju mišljenja C.S. Mott Fondacije, Fonda Braća Rockefeller, ili njihovih partnera.

Catalyst Balkans
Takovska 38, Beograd

catalystbalkans.org
givingbalkans.org

Priredili
Maja Gligorić
Jelena Bekčić

Urednica
Aleksandra Vesić Antić

Prevod
Educo Centar, Podgorica

Dizajn
Luka Koković